

SOCIALINĖS DIMENSIJOS LIETUVOS, LATVIJOS IR ESTIJOS MEDIJŲ MENE XX A. PABAIGOJE–XXI A.

Renata Šukaitytė

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA

Gedimino pr. 42

LT-01110 Vilnius

renata_sukaityte@yahoo.com

Šiame straipsnyje analizuojama medijų išplitimo ir kultūrinės globalizacijos įtaka bendrų (aktualių daugeliui pasaulio kūrėjų) visuomeninių temų aktualizavimuisi Lietuvos, Latvijos ir Estijos mene. Tekste detalai analizuojami Mare Trallos, Mindaugo Gapševičiaus, Nomedos ir Gedimino Urbonų, Kęstučio Andrašiūno, Ando Keskkülos, Kiwos, Rasos ir Raičio Šmitų, Jānio Garančo, Arvīdo Alksnio darbai, iš kitų menininkų kūrybos išsiskiriantys angažuotumu užmegzti dialogą su visuomene ir aktyviai dalyvauti konstruojant kritinį socialinį diskursą bei „persiorientavimu“ iš kultūrinio, socialinio turinio kūrimo į meno procesų ir kultūrinio, socialinio konteksto formavimą. Teigiama, kad šių autorių darbuose dialogas tampa autorine strategija ir esminiu kūrinio elementu. Analizuojamuose darbuose atsispindi tarpdisciplininis požiūris į meną, siekis sujungti meno, politikos, socialines sferas, taip pat kritinis refleksyvumas.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: elektroninių medijų menas, socialiai angažuotasis menas, subversyvos strategijos.

Lietuva, Latvija ir Estija XX a. 10-ajame dešimtmetyje patyrė beveik simultanišką įsiliejimą į globalios komunikacijos ir ekonomikos, šiuolaikinę informacinę ir kultūrinę erdves, tapo reikšmingų tarptautinių organizacijų narėmis. Tai neabejotinai veikė visuomenę ir menininkus, kreipė jų dėmesį į globalių socialinių, kultūrinių, politinių temų analizę, skatino gilintis į lokalias bendruomenes ir analizuoti pokyčius jose, galiausiai telkti dėmesį į save, savą meninę aplinką ir ją tirti. Naujos technologijos šioje situacijoje buvo pa- rankios – jos menininkams suteikė kokybiškai naujus

tyrimo įrankius, meninės kalbos konstravimo metodus, atvėrė plačias eksperimentines erdves, leidžiančias jungti skirtingos prigimties informaciją į vieną heterogenišką konstruktą, kurti naujas kultūrinių sąsajų (angl. *cultural interfaces* – Levo Manovichiaus sąvoka¹)

1 Šią sąvoką Levas Manovichius pristato veikale *The Language of New Media* kaip savotišką alternatyvą *human-computer interface*. Pasak autoriaus, „kadangi visų kultūros formų sklaida vykdoma dalyvaujant kompiuteriui, mes vis dažniau susiduriame su kompiuterio medijuotais kultūriniais duomenimis – tekstais, fotografijomis, filmais, muzika, virtualiomis erdvėmis. Kitaip tariant, mes tiesiogiai susiduriame ne su kompiuteriu, bet su

SOCIAL THEMES IN MEDIA ART IN LITHUANIA, LATVIA AND ESTONIA, END OF 20TH C.–21ST C.

Renata Šukaitytė

KEYWORDS: electronic media art, socially engaged art, subversive strategies.

SUMMARY

The expansion of new media and cultural globalisation influenced media art in Lithuania, Latvia and Estonia. The social themes shared by many authors worldwide and cyber culture questions emerge. This prompted authors to study local societies and changes in them and examine their own cultural environment. The media art of the Baltic countries became an important producer of public discourse and this role is naturally connected with the origins of media art, its communication qualities and connections with information industries.

This article examines work by Mare Tralla, Mindaugas Gaškevičius, Nomeda and Gediminas Urbonas, Kęstutis Andrašiūnas, Ando Keskküla, Kiwa, Rasa and Raitis Šmit, Jānis Garančs and Arvīds Alksnis, whose work stand out from the rest. The work by these artists strives to engage society in a dialogue and actively participate in the creation of critical discourse. There is also an observed shift from creating cultural, social subject to the forming of cultural, social context. In the work of these artists the dialogue becomes the main strategy and key element. The examined work reflects an interdisciplinary point of view, and strives to connect art, politics, social spheres and critical thinking. In the end of 20th c. – 21st c. mass media and interactive technologies became important originators of social relations and identity in the three Baltic states. Electronic existence of humans nearly erased the boundaries between public and private space and the real and invented identity. This and many other questions, like the change in Soviet group identity and the importance of gender identity are discussed in this article.